

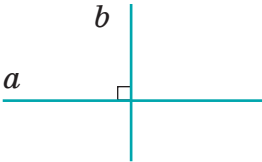

§ 11. Паралельныя і перпендыкулярныя прамыя

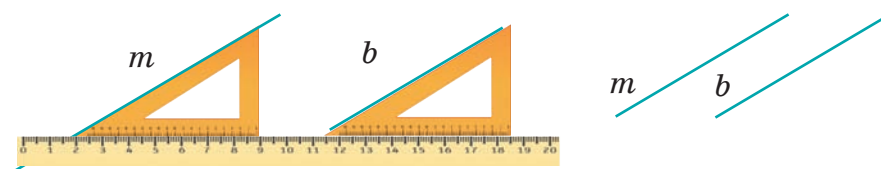
У табліцы 2 паказана, як адлюстроўваюцца і абазначаюцца паралельныя і перпендыкулярныя прамыя.

Табліца 2

Уяўленне	Выява	Абзначэнне
Паралельныя прамыя		
		$a \parallel b$ Чытаецца: «прамая a паралельна прамой b »
Перпендыкулярныя прамыя		
		$a \perp b$ Чытаецца: «прамая a перпендыкулярна прамой b »

Пабудова паралельных і перпендыкулярных прамых з дапамогай лінейкі і трохвугольніка

 I. Няхай дадзена некаторая прамая m . Пабудаваць прамую b , ёй паралельную, можна з дапамогай чарцёжнага трохвугольніка і лінейкі (мал. 15). Для гэтага трэба:

Мал. 15

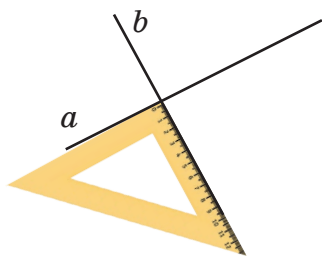
1) адну старану чарцёжнага трохвугольніка размясціць уздоўж прамой m ;

2) становішча чарцёжнага трохвугольніка зафіксаваць лінейкай;

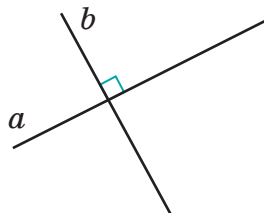
3) перасунуць чарцёжны трохвугольнік уздоўж лінейкі і правесці новую прамую b .

II. Няхай дадзена некаторая прамая a . Пабудаваць прамую b , ёй перпендыкулярную, можна з дапамогай чарцёжнага трохвугольніка і лінейкі. Для гэтага можна:

1) а) прыкласці прамы вугал чарцёжнага трохвугольніка да прамой a ; б) абвесці другую старану прамога вугла чарцёжнага трохвугольніка; в) прадоўжыць пабудаваную прамую b (мал. 16);

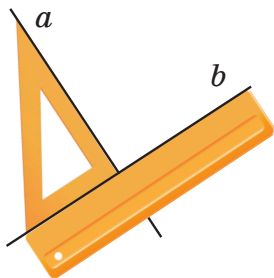

$$a \perp b$$

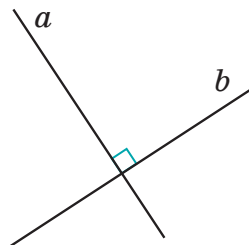

Мал. 16

2) а) прыкласці прамы вугал чарцёжнага трохвугольніка да прамой a ; б) зафіксаваць яго становішча лінейкай; в) абвесці край лінейкі і прадоўжыць старану прамога вугла (мал. 17).

$$a \perp b$$

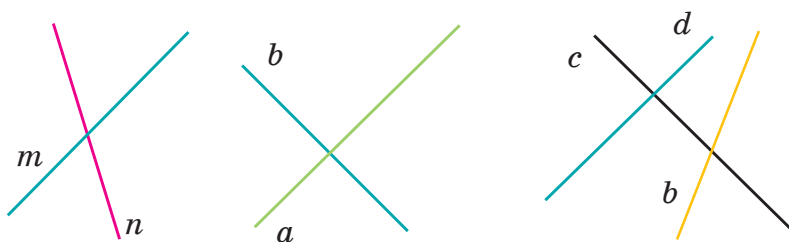

Мал. 17

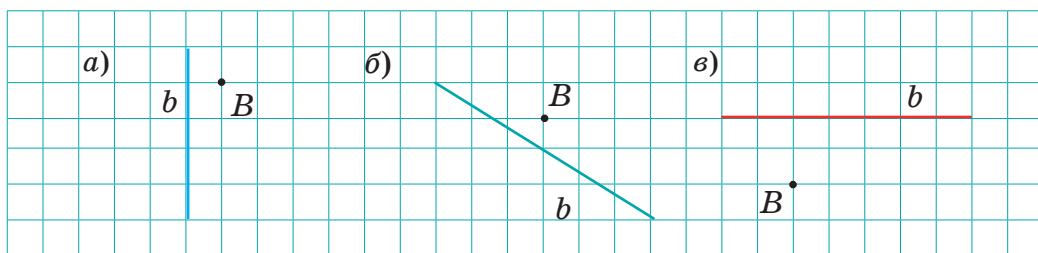
Рашаем разам

260. Вызначце на вока, якія прамыя на малюнку 18 з'яўляюцца перпендыкулярнымі. Праверце сябе, выкарыстаўшы чарцёжны трохвугольнік або транспарцір.

Мал. 18

261. Перацясіце малюнак 19 у сшытак. Правядзіце праз пункт B прамую c , перпендыкулярную прамой b .

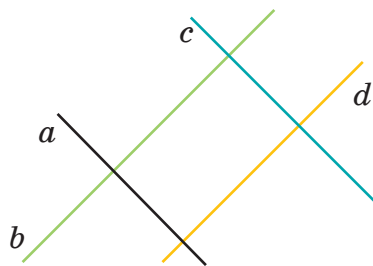

Мал. 19

262. Якія прамыя на малюнку 20 з'яўляюцца перпендыкулярнымі?

263. Пабудуйце ў сшытку дзве перпендыкулярныя прамыя. Колькі прамых вуглоў атрымалася?

264. Пабудуйце ў сшытку дзве прамыя, перпендыкулярныя трэцяй. Як яны размешчаны адна адносна адной?

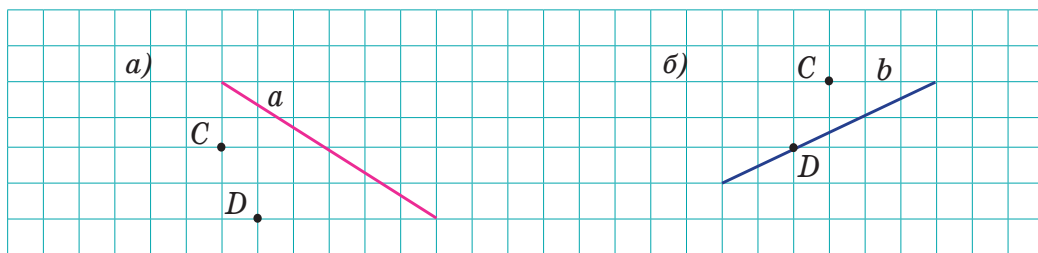

Мал. 20

265. Начарціце ў сшытку вугал, роўны 60° . Адзначце на яго старане пункт, правядзіце праз яго прамую, паралельную другой старане вугла.

266. Пабудуйце ў сшытку дзве паралельныя прамыя і трэцюю, якая перасякае іх. Колькі вуглоў утварылася?

267. Перанясіце малюнак 21 у сшытак. Правядзіце праз пункт D прамую, перпендыкулярную дадзенай прамой, а праз пункт C — прамую, паралельную дадзенай прамой.

Мал. 21

Паўтараем

268. Знайдзіце значэнне выразу:

- а) $(65 + 1440 : 32) \cdot (19^2 - 7^3)$;
 б) $(37\ 296 : 37 - 17\ 780 : 35) : 250$.

269. Спрасціце выразы, выкарыстаўшы спалучальны закон множання:

- а) $a \cdot 10 \cdot 7 \cdot b$, $9 \cdot x \cdot y \cdot 9$, $m \cdot 4 \cdot n \cdot 3 \cdot c$;
 б) $a \cdot 5 \cdot b \cdot 8$, $12 \cdot x \cdot 30 \cdot y$, $n \cdot 8 \cdot k \cdot 4 \cdot a \cdot b$.

270. Параўнайце значэнні выказаў:

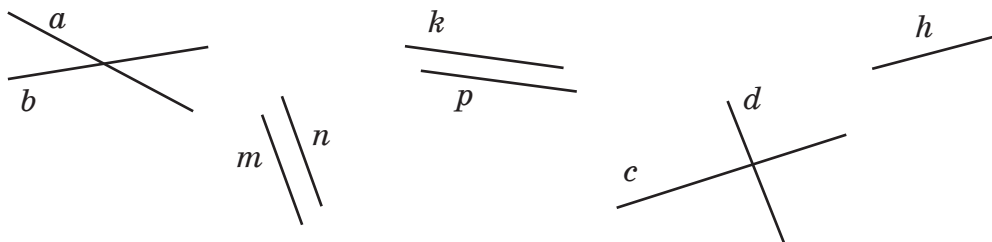
- а) $\frac{1}{3}$ і $\frac{1}{4}$;   в) $1 + \frac{1}{3}$ і $1 + \frac{1}{4}$;
 б) $1 - \frac{1}{3}$ і $1 - \frac{1}{4}$;   г) $1 : \frac{1}{3}$ і $1 : \frac{1}{4}$.

Правяраем сябе

Вызначце на вока і праверце лінейкай і чарцёжным трохвугольнікам, якія з прамых на малюнку 22:

а) паралельныя;   б) перпендыкулярныя.

Мал. 22

Рашаем самастойна

271. Правядзіце ў сшытку адвольную прамую a . З дапамогай лінейкі і чарцёжнага трохвугольніка пабудуйце тры прамыя, паралельныя прамой a .

272. Правядзіце ў сшытку адвольную прамую k і адзначце на ёй пункты T і M . З дапамогай транспарціра пабудуйце прамыя, якія перпендыкулярны прамой k і праходзяць праз пункты T і M .

273. Пабудуйце ў сшытку трохвугольнік. Праз кожную яго вяршыню правядзіце прамыя, размешчаныя паралельна і перпендыкулярна процілеглай старане трохвугольніка.

Даследуем

Знайдзіце суму $\frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \dots + \frac{1}{n}$ пры розных n . Ці атрымаўся цэлы лік? Ці можа атрымацца цэлы лік пры якім-небудзь n ?